

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
1993-1994

ISSN 1211-7250

BRNO 1997

381 ch. n. 1992
382

250,-

S 9395458

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1993-1994

Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: ps@isibrno.cz

Odpovědný redaktor: PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc

Redakce a příprava pro tisk: Mgr. Patrik Červák, Mgr. Balázs Komoróczy,
Ing. Petr Škrdla

Na titulním listě: Rekonstrukce skládané dýky z Maref

Tisk: Tiskárna Gloria, Rosice u Brna

Náklad: 400 ks

Publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou

© 1997 by the Authors

All rights reserved

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

Resumé:

Bei Terrainbegehungen auf der Siedlung aus der Römerzeit, die sich am Zusammenfluß des Luleč-Bachs mit einem namenlosen Wasserlauf befand, fand ein Mitarbeiter von Museum eine Römer-kaiser Münze. Nach der Bestimmung von Professor PhDr. Jiří Sejbal, DrSc. geht um eine silberne Münze (sog. Antoninian) des Kaisers Gallienus (260-268). Auf der Vorderseite ist der Kopf vom Kaiser mit strahlenförmiger Krone und auf der Reversseite ist ein schreitender Sol mit gehobenem Hand. Aus der Siedlung stammen auch einige ausdruckslose Brücke der Germanenkeramik, importierte Provinziellkeramik und vor allem bisher die größte im Bezirk Vyškov gefundene Zusammenstellung von Römerglas.

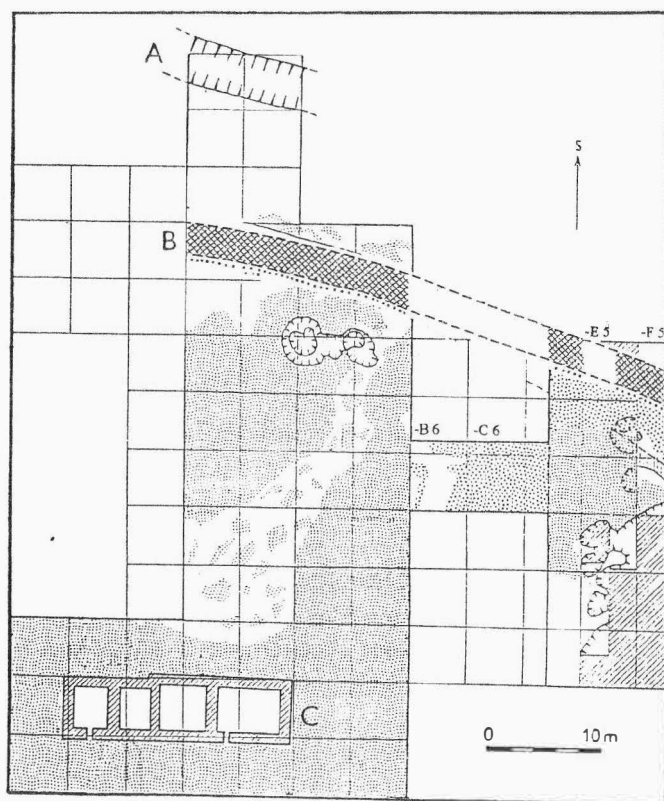
MUŠOV (k.ú. Pasohlávky, okr. Břeclav)

Hradisko (Burgstall). Doba římská. Doba bronzová. Systematický výzkum.

Terénní výzkum v sezóně 1993 probíhal ve spolupráci Archeologického ústavu AV ČR (dr. Jaroslav Tejral, DrSc.) a Ústavu pro klasickou archeologii UK v Praze (prof. dr. Jan Bouzek, DrSc.) díky grantové podpoře Ministerstva školství (grant č. 0951). Vlastní výkopy navázaly na výzkumy předchozích sezón a jejich cílem bylo přinést nová zjištění především o konstrukci římské fortifikace v severní části pahorku. Některé výsledky tohoto výzkumu již byly podrobněji publikovány na jiném místě (Tejral - Bouzek - Musil 1994). Další sondáž menších rozměrů také přispěla k objasnění charakteru a datování nově objevené stavby v poloze Neurissen.

1. Výzkum opevnění v severní části Hradiska (plocha - E5, -F5; obr. 1)

Dokončování výzkumu v této části navázalo na práce z let 1991 a 1992, kdy byl ve

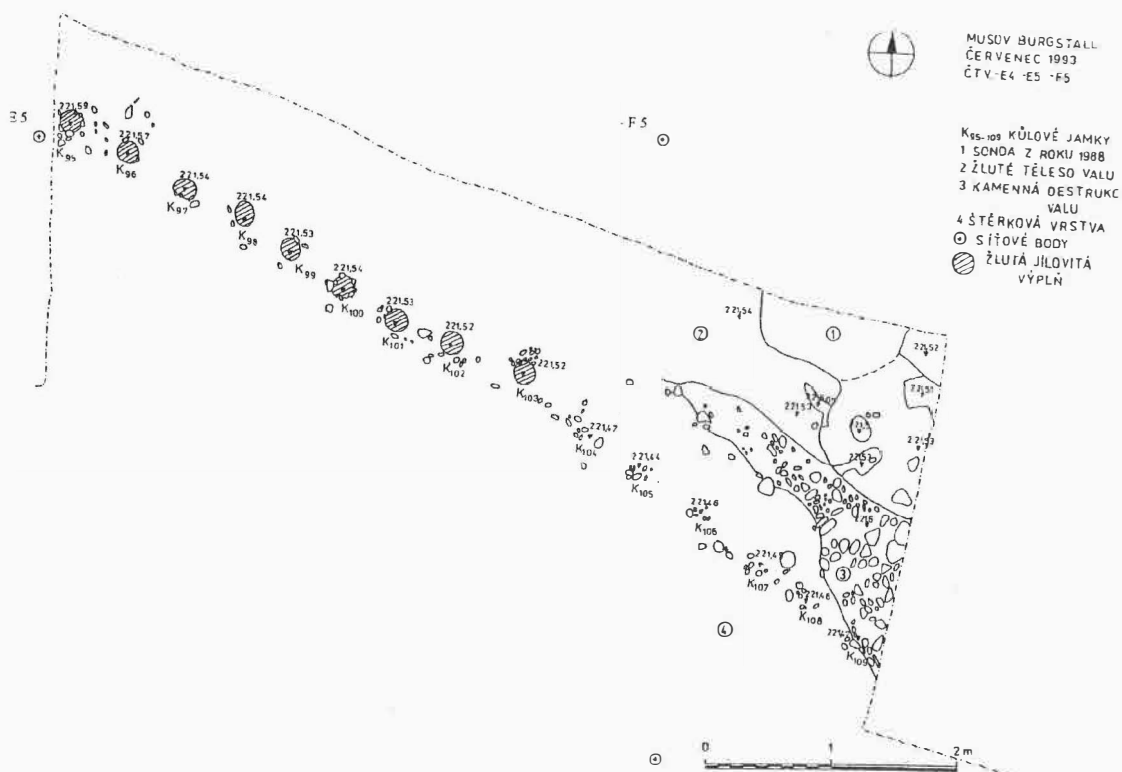

Obr.1. Mušov - Burgstall. Celková situace a plocha zkoumaná v r. 1993. A - hrotitý příkop, B - val s řadou kulových jam, C - tzv. praetorium

čtverci -E5 zachycen germánský objekt, zahloubený do vnitřní strany římského valu. Jednalo se s největší pravděpodobností o pec se stopami žáru, z níž se podařilo vyzvednout několik zlomků germánské keramiky s leštěným povrchem. Spolu s dalším objektem, odkrytým v sousední ploše, je dokladem spíše sporadické přítomnosti Germánů na lokalitě v době, kdy již byla Římany opuštěna. Rozebírání staveb po odchodu římských jednotek je doloženo přítomností římského stavebního materiálu - především cihel a střešních tašek ve výplni hrotitého příkopu a na germánských sídlištích v okolí, datovaných na základě rozboru keramiky na počátek 3. století a stanovujících termín ante quem pro římskou stanicí na Hradisku (Tejral 1992, 415, Abb. 8:1). Při začišťování situace, především u východního profilu čtverce - F5, bylo zachyceno několik

nepálených cihel o rozměrech 34/35 x 28/29 x 10/11 cm, které zřejmě sklouzly z koruny valu. Při skrývání vrchních vrstev destrukce valu, tvořených tmavou humusovitou vrstvou a říčními valouny, bylo nalezeno množství zvířecích kostí, říčních mušlí, ale především keramických fragmentů z konce rané a počátku střední doby bronzové. Obdobná situace byla odkryta již v roce 1992 (čtverec -D4), střepy ležely rozdrčeny mezi říčními valouny a je tedy patrné, že se na toto místo dostaly druhotně se zeminou, použitou pro výstavbu horních partií hradby. Při jejím budování zřejmě došlo k narušení starších objektů (nalézaly se pravděpodobně v nevelké vzdálenosti hradby, neboť val byl zpravidla nasypáván z materiálu, získaného kopáním příkopů, nebo při úpravách terénu v jejich blízkosti).

Vlastní jádro římského valu bylo tvořeno žlutou jílovitou zeminou, vytěženou při hloubení hrotitého příkopu a dosahovalo maximální výšky 60 - 70cm. V průběhu jeho skrývání však nebyly zjištěny žádné římské nálezy. Výzkumem bylo potvrzeno, že vnitřní část fortifikace zpevňovala řada kůlových jamek, jejichž přítomnost je doložena i v sousedním sektoru (-D4) a na plošce zkoumané v druhé polovině 80. let (Tejral 1992, 385, 390, Abb. 4, 9). Patnáct kůlových jamek o průměru 10 - 15cm, vzdálených od sebe asi 40 cm, bylo zahlabeno 20 - 25 cm do černé humusovité vrstvy a jejich výplň je totožná s materiálem použitým na výstavbu valu. Kůly byly v zemi fixovány drobnými kamcny (obr 2).

Obr.2. Mušov - Burgstall, čtverce - E5, -F5. Řada kůlových jamek, které tvoří zadní opěrnou konstrukci římského valu. 1 - sonda z r. 1988; 2 - těleso řim. valu; 3 - kamenná destrukce valu; 4 - štěrková vrstva

Výzkumy v této části fortifikace dokumentují strukturu římského valu, jehož jádro bylo nasypáno ze žluté jílovitě zeminy, získané při hloubení přihroceného příkopu. Na vnitřní straně opevnění se pak podařilo zachytit pozůstatky vnitřní dřevěné konstrukce valu, tvořené svislými kůly, mezi něž byla pravděpodobně příčně kladena dřeva. Jejich existenci nepřímo dokládají stopy požáru, zjištěné již minulých sezónách (Tejral - Bouzek - Musil 1994, fig. 5, 6). Ve vyšších částech hradby ležely říční valouny spolu s nepálenými cihlami (k jejich užití

na opevněních dunajského limitu např. Ubl 1985-86, 295, 296). Mezi nálezy je římský materiál zastoupen jen sporadicky, jedná se o fragmenty stavebního materiálu - 16 drobných zlomků cihel neurčitelného typu z vyšších vrstev nad valem. Hojněji je zastoupena naopak při stavbě valu druhotně přemístěná keramika doby bronzové (obr. 7:8) a vedle toho několik zlomků germánské nádoby (obr. 6:1).

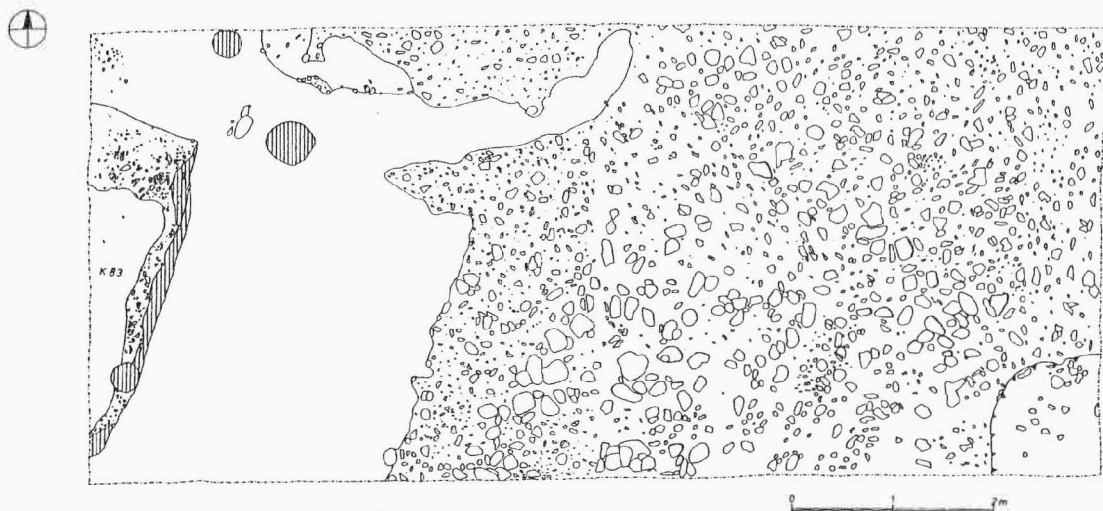
Další zkoumaná plocha ležela ve východní části Hradiska (ozn. -16), kde byl sledován další průběh římského valu a jeho konstrukční detaily (rozměry plochy 5 x 5 m). Po odstranění ornice se však ukázalo, že situace je poškozena několika mladšími zásahy. Jednalo se jednak o úzký zákop, hluboký 150 - 175 cm, probíhající ve směru severojižním (obr. 4), a obdélný zákop v západní části plochy, který bylo možno po odkrytí interpretován jako zákop z 2. světové války (obr. 4; ve výplni fragmenty rozměrné skleněné nádoby, prostřelená německá přilba a munice do pěchotních zbraní). Úzký zákop, který protínal kolmo římský val, měl popelovitou výplň a k jeho datování přispěl nález takřka úplné nádoby, patrně z počátku 17. století, kdy se podle historických zpráv na mušovském návrší opevnili za třicetileté války čeští stavové.

2. Výzkum vnitřního areálu Hradiska.

Vedle zmíněných situací v sezóně 1993 také došlo k odkrytí čtverců -B6 a -C6, které zůstaly mezi sondážemi z let 1989 až 1990 dosud neprozkoumány. Do těchto míst kladl A. Gnirs existenci kamenné ohradní zdi, která oddělovala komplex zděných staveb od ostatní plochy Hradiska (Gnirs 1931). Po skrytí kompaktní šedohnědé vrstvy, mocné 30 až 50 cm, v níž nebyly patrné žádné kulturní zásahy, byla v celé ploše -C6 a ve východní části čtv. -B6 odkryta vrstva říčních valounů, která byla snad po úpravě využita jako povrch komunikace, probíhající podél opevnění. Tato kumulace kamenů (obr. 3) snad mohla být pozůstatkem fenoménu, který Gnirs interpretoval jako základy zdi. V této povrchové vrstvě šterku ležely zašlapány drobné střepy římskoprovinciální keramiky, fragmenty tašek, a drobné železné předměty. Vedle toho zde byla v sekundárním uložení nalezena středně eneolitická keramika. Zmíněný provinciální materiál byl zastoupen především dvěma drobnými zlomky terry sigillaty (blíže neurčitelné, na základě barvy listru snad okruh dílen v Lezoux, obr. 6:7), osm nevelkých zlomků provinciální keramiky, 23 úlomků římských cihel či střešních tašek (z toho 4 části tubulů, obr. 6:12, 13). Kovové předměty byly zastoupeny především 11 železnými cvočky z římské obuvi a 4 hřeby (obr. 5:7-17). Zajímavým nálezem je také germánská přezka s čtvercovým rámečkem a zlomek železného pasového kování trapézovitého tvaru se dvěma nýty, datovaná na sklonek stupně B2 (obr. 5:1, 2). Největší množství těchto nálezů pochází z horizontu 5 - 10cm nad souvislou šterkovou vrstvou, což naznačuje určité úpravy a způsob využívání jejího povrchu.

V jihozápadní části odkryté plochy (čtverec - B6), v místech bez šterkové úpravy, se podařilo zachytit základy lehce zahloubené stavby (obj. K 83; obr. 3). Tento základový žlábek, resp. nároží objektu ve tvaru L, byl zahlouben necelých 10 cm do světle hnědého jílovitého podloží, a po jeho obvodu byly zjištěny dvě kúlové jamky. Ve výplni nebyly kromě drobných pískovců zjištěny žádné předměty. Ze zmíněných skutečností (mělké zahloubení, absence nálezů) je pravděpodobné, že se jedná buď o odvodní žlábek, související se stany stojícími uvnitř opevnění, nebo o základy lehké konstrukce, snad hospodářského charakteru. Nápadná je v této souvislosti existence objektu podobného charakteru, zkoumaného v roce 1991, interpretovaného jako pec, z něž byl vyzvednut soubor římskoprovinciální keramiky a bronzové trubkovité kování, datované do druhé poloviny 2.stol. po Kr. (Droberjar 1994, 74

n.). Výzkumem se však nepodařilo potvrdit existenci kamenné ohradní zdi, jak ji do těchto míst situoval A.Gnirs; pokud existovala ještě v jeho době, byla později zničena.

obr.3. Mušov - Burgstall, čtverce - B6, - C6. Štěrková vrstva a nároží lehce zahloubeného obj. č. K 83

3. Prospekce v ostatních částech Hradiska.

V roce 1993 se také uskutečnila prospekce ve východních partiích návrší, v místě, kde je jeho hrana protnuta recentní cestou. Zde byl zachycen a zdokumentován val obdobné konstrukce jako na vrcholu Hradiska u Mušova, patřící tedy zřejmě ke stejné linii opevnění. Zajímavá je skutečnost, že fortifikace směřuje sv. směrem po hraně Hradiska a neuzavírá pevnostní linii ve směru jižním, jak bylo dříve předpokládáno. Není vyloučeno, že se jedná o zdvojené opevnění. Další podrobnosti o konstrukčních detailech a směru, v němž val dále pokračuje, může přinést až další ověřovací výzkum.

Jiří Musil, ÚKA FF UK

Literatura:

Droberjar, E. 1994: Objekt 63 in der römischen Höhenbefestigung Mušov -Burgstall (Tschechische Republik), ArchKorrBlat 24, 73 - 79.

Gnirs, A. 1931: Římská stanice na Mušově, Zprávy čs. státního archeologického ústavu II/III, 9 - 29.

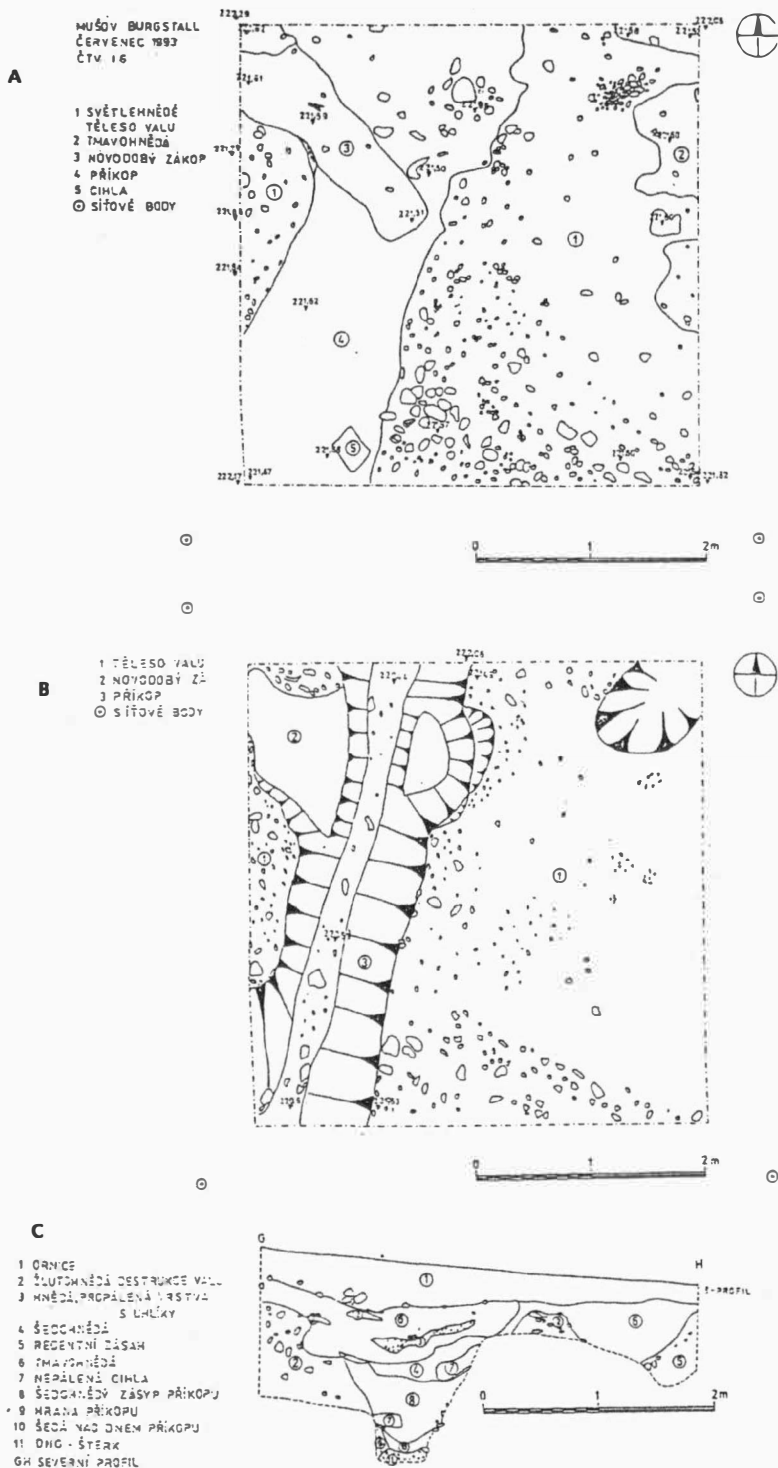
Tejral, J. 1992: Die Probleme der römisch - germanischen Beziehungen unter Berücksichtigung der neuen Forschungsergebnisse im niederösterreichisch - südmährischen Thayaflußgebiet, Bericht RGK 73, 378 - 468.

Tejral, J. - Bouzek, J. - Musil, J. 1994: The Fortification of the Roman military Station at Mušov, near Mikulov, Archeologia (Warszawa) XLV, 57-68.

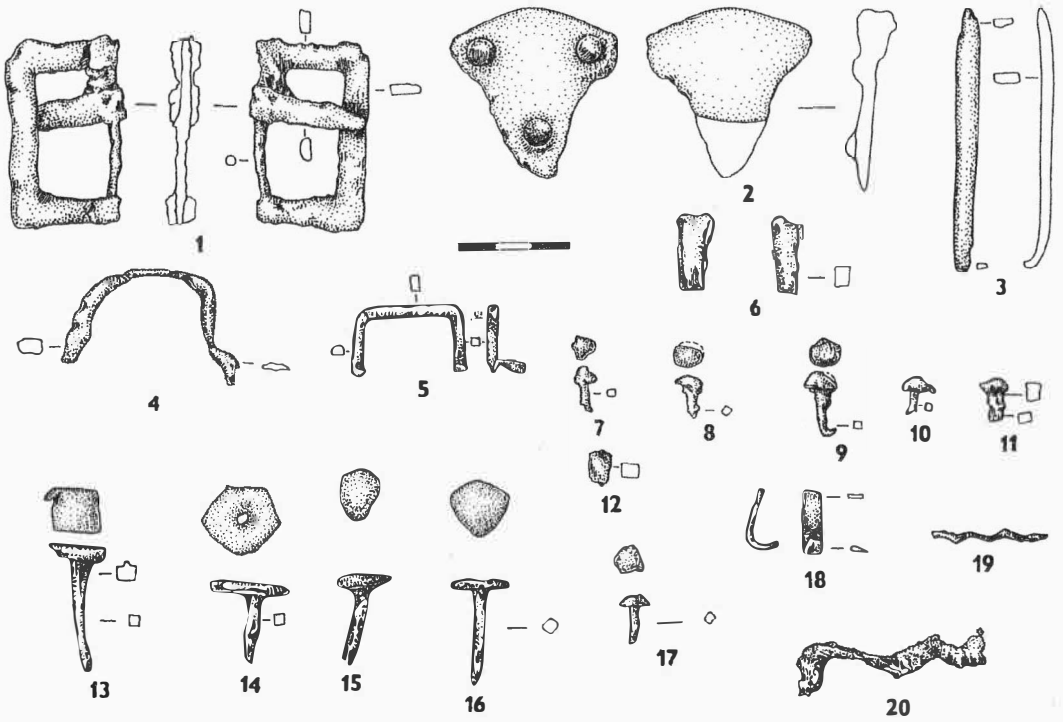
Ubl, H. 1985 - 86: Tulln, Zeiselmauern, Klosterneuburg. Neue Forschungsergebnisse zu drei Hilfstruppenlager im norisch-pannonischen Grenzbereich des österreichischen Limesabschnittes, RÖ 13/14, 293 - 322.

Resumé:

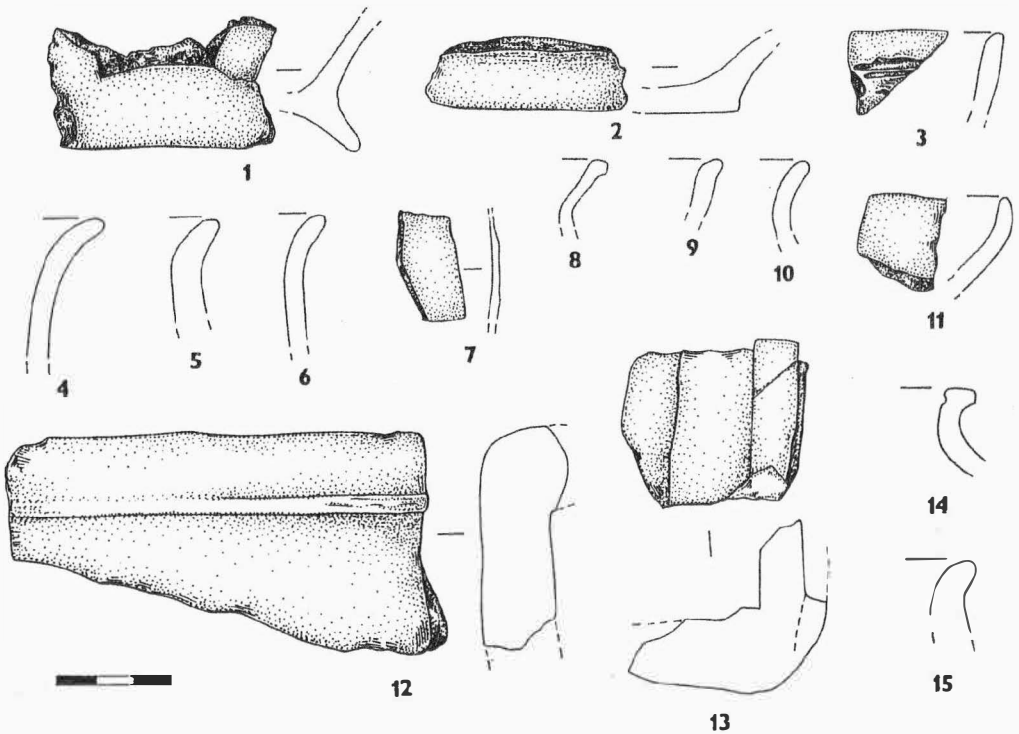
Mušov (Bez. Břeclav). Hradisko - Burgstall. Römische Kaiserzeit. Bronzezeit. Systematische Grabung.

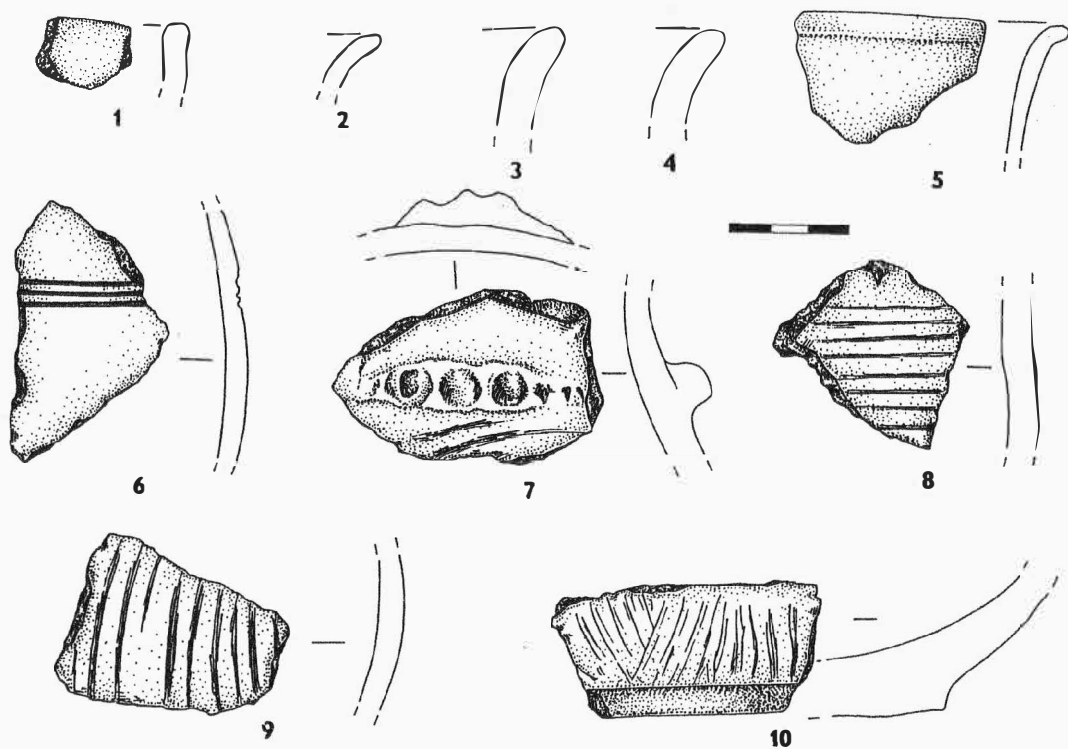
Obr. 4. Mušov - Burgstall, čtv. -16. A - Situace po skrytí ornice; B - Situace po vybrání výplně příkopu z 16. století (3) a zákopu z 2. světové války (2); C - severní profil čtv. -16. 1-ornice, 2- žlutohnědá destrukce valu, 3- hnědá propálená vrstva s uhlíky, 4-šedohnědá vrstva, 5- recentní zásah (2. světová válka), 6- tmavohnědá vrstva pod ornici, 7- nepálená cihla, 8- šedohnědý popelovitý zásyp příkopu, 9- hrana příkopu, 10- šedá nad dnem příkopu, 11- šterkové dno příkopu. G-H: severní profil čtv. -16

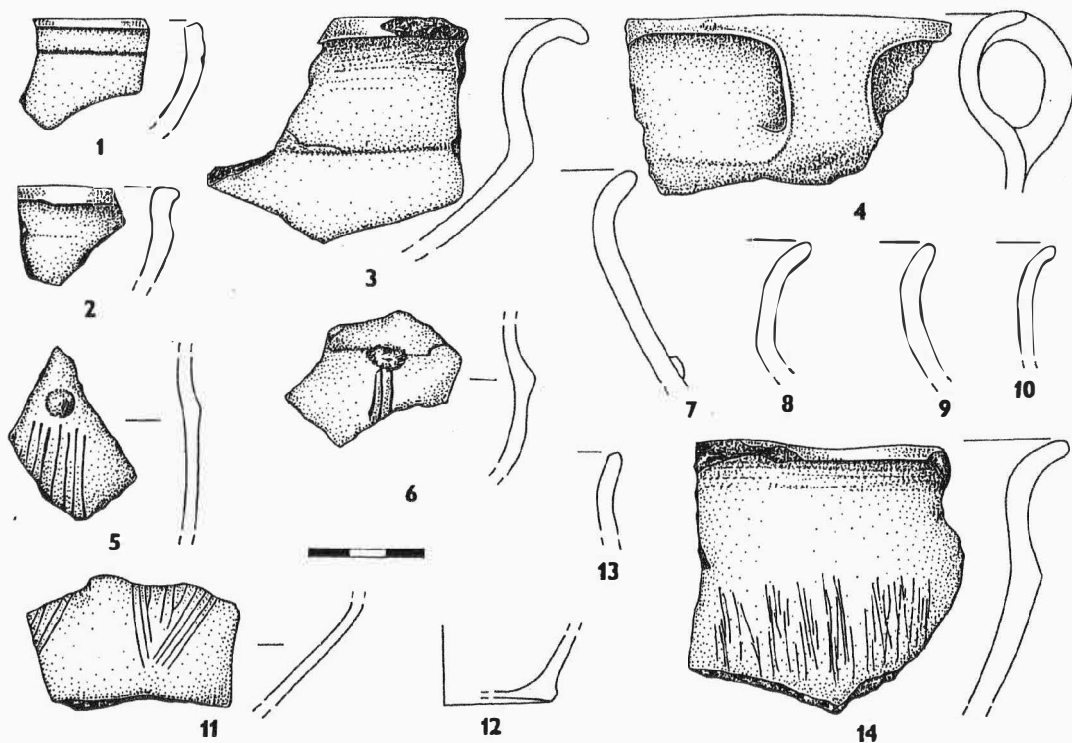
Obr.5. Mušov - Burgstall, drobné kovové předměty z čtverce -B/-C6. 1-2 železná přezka a kování opasku; drobná kování a hřebý, cvočky vojenských bot (7-12, 17).

Obr.6. Mušov - Burgstall, fragmenty leštěné germánské (1) a eneolitické keramiky (2, 4-6, 15), bližie neurčitelný zlomek Terry sigillaty (7) a římskoprovinciální keramiky (3, 8-11, 14) a dva fragmenty římských tubulů (12, 13).

Obr.7. Mušov - Burgstall, výběr zlomků eneolitické keramiky z čtv.-B6/-C6

Obr.8. Mušov - Burgstall, keramika z konce rané až počátku střední doby bronzové, čtverce -E5,-F5 (v kamenné destrukci valu)